

RAJKA TIBOR
(1901–1980)

Rajka Tibor orvos, a hazai pszichoanalízis kiemelkedő alakja, csendes, de nagyformátumú személyisége volt. Marosvásárhelyről az első világháború viharában sodródott Prágán át Budapestre. Az orvosegyetemet Prágában és Budapesten végezte, diplomáját 1928-ban Budapesten kapta meg.

Előbb egy kis stekeliánus csoport tagja lett, majd Ferenczi tanácsára Révész Lászlóhoz ment analízisbe. 1936-ban lett a Magyar Pszichoanalitikai Egyesület tagja. Fiatalon tisztséget vállalt az egyesületben, hogy a zsidótörvények után is folytatódhasson az egyesületi munka. Tevékeny szereplője volt a magyar pszichiátria rövid megújulásának 1945 után. Később, nyugdíjazásáig, az egészségügyi szakszervezetben dolgozott. Munkája mellett fenntartotta analitikus praxisát.

Segítette, hogy az 1949-ben szervezetileg feloszlott magyar pszichoanalitikusok közössége újra csatlakozhasson a Nemzetközi Pszichoanalitikus Egyesülethez. 1968-ban részt vett a közép-európai pszichoanalitikus egyesületeknek a svájci Brunnen-ben tartott munkaértekezletén.

Pályáját kétféle attitűd kíséri végig: a cselekvő és a szemlélő ember.

Először neurológiai, biológiai kutatásokat végzett, az állatok immobilizációs reakcióját vizsgálta. Rajka ezt a reakciót az emberi szorongáshoz hasonló biológiai védekezésnek tartotta, amely egy alacsonyabb szinten, kimentti az állatot az alkalmazkodási csódból.

Analitikus munkái pszichopatológiai és technikai kérdések körül mozogtak: szorongás, kényszer, paranoia, illetve a páciens világa, a szemléltetés technikája.

A szorongás megfigyelése az egzisztencialista gondolkodáshoz vitte közelebb Rajkát. A személyiség fejlődésében a szorongásnak szervező funkciót tulajdonított. Szerinte a kényszeres jelenség nem csupán kóros megnyilvánulás lehet, hanem a lelki élet összetevője, a szabályozást elősegítő mechanizmusa. Rajka a beteg szenvedéssel teli világát szemlélte és szemléltette (1932). Rámutatott arra, hogy a kényszeres procedúrák közötti időszakot a még kínzóbb üresség élménye jellemzi (1977). Behatóan dolgozta fel Freud egyik híres esettanulmányát, a Schreber-esetet (1993).

Az élmény- és magatartásvilág szemléléséből következik a szemléltetés. Rajka terápiás technikájához tartozott az úgynevezett „magatartás-exponáló” eljárás (Rajka 2005). A technikai lépés az értelmezéssel nem befolyásolható viselkedéselemek szelíd (nem konfrontatív) felmutatását, a pácienssel közös szemügyre vételét jelenti. Nem értékeli a cselekvést, nem kéri számon, nem magyarázza, nem köti össze a gyermekkorral. Csupán segít szemlélni.

Munkáinak egy része posthumus jelent meg.

Főbb művei:

Schwierigkeiten in der Behandlung von asketischen Kranken. In: *Psychoanalytische Praxis*, 1932, 180-186.

A kényszerjelenségek és a kényszerbetegség. *Orvosi Hetilap*, 1977, 112: 434-438.

Egy elmebeteg a századfordulón. Budapest, Vadaskert, 1993.

Magatartást exponáló eljárás a pszichoanalízisben. *Pszichoterápia*, 2005, 14: 572-576.